

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Vervolg Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG)

Geachte Statenleden,

De context waarin we het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (hierna ZH-PLG) uitvoeren is in een jaar tijd drastisch veranderd. Bijna direct na het opleveren van het Voorontwerp ZH-PLG op 1 juli 2023 is het kabinet Rutte IV gevallen en werd het Transitiefonds landelijk gebied controversieel verklaard. Met de komst van het Hoofdlijnenakkoord en het Regeerprogramma van het nieuwe kabinet medio dit jaar, is duidelijk geworden dat het Transitiefonds is ingetrokken en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gestopt.

In deze brief lichten we toe wat er verandert en schetsen wij de eerste contouren hoe we verder gaan met een ZH-PLG aanpak die hierbij past. In de technische sessie voorafgaand aan uw Commissievergadering van 27 november 2024 zal dit verder worden toegelicht en is er ruimte voor vragen ter voorbereiding op uw vergadering.

Verder bieden wij u graag in januari een technische sessie aan om in gesprek te gaan over de voor het ZH-PLG relevante onderwerpen van de Omgevingseffectrapportage (OER) in het kader van de herziening 2025 van het Omgevingsbeleid.

De doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat blijven overeind

Een leefbaar en vitaal platteland is en blijft voor ons de ambitie. De opgaven en uitdagingen die voor ons liggen zijn niet verdwenen. De doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat blijven overeind. De land- en tuinbouw moet veerkrachtig genoeg zijn om nu en in de toekomst bij te dragen aan deze doelen. De kwaliteit van de natuur staat door verschillende factoren zoals stikstofemissies onder druk en de rek is uit het watersysteem. Deze situatie brengt problemen met zich mee: de vergunningverlening loopt stroef, het grootste gedeelte van de PAS-melders heeft nog altijd geen passende vorm van toestemming en/of oplossing en door lopende juridische procedures tegen de staat en mogelijke handhavingsverzoeken aan GS, stijgt de kans op een strenger generiek rijksbeleid.

De wettelijke taken en verantwoordelijkheden van de provincie zijn met het wegvallen van het NPLG en het transitiefonds niet veranderd. De mogelijkheden om, naast uitvoering van het maatregelenpakket ZH-PLG, tempo te blijven maken zijn wél fors beperkt. Tegelijkertijd wordt veel van de agrarische sector gevraagd om bij te dragen aan de opgaven.

De mogelijkheden om veranderingen door te voeren voor die sector worden sterk bepaald door zicht op andere verdienmodellen en bijhorende inkomsten (zoals o.a. marktconforme beheervergoedingen), financiële risicobeheersing bij investeringen en beleidsruimte bij experimenten. Door de combinatie van factoren, moeten we onze meerjarige aanpak heroriënteren. We zien het komende jaar 2025 als een overgangsjaar om dit goed handen en voeten te geven en verder met onze partners en het Rijk nader uit te werken. We starten met het uitwerken van een gebiedsplan per deelgebied, ontwikkelen kaderstellend beleid voor de lange termijn en we gaan toewerken naar een geïntegreerde aanpak voor samenhang met het Ruimtelijk Voorstel.

Gebiedsgerichte samenwerking continueren, korte termijn projecten én lange termijn aanpak

De basis van de meerjarige aanpak in het landelijk gebied blijft de gebiedsgerichte samenwerking. Er is in de afgelopen twee jaar veel geïnvesteerd in onze gebiedsprocessen door onze gebiedspartners en onszelf, en hier gaan wij graag samen met onze gebiedspartners mee verder. De gebiedsgerichte samenwerking heeft niet alleen geleid tot meer (en meer integrale) samenwerking, onderling begrip en uitwisseling van kennis maakt ook dat we op korte termijn concrete projecten kunnen uitvoeren uit het Maatregelenpakket ZH-PLG.

Het Rijk heeft voor de uitvoering van het Maatregelenpakket ZH-PLG € 188 miljoen beschikbaar gesteld. Provinciale Staten hebben op 10 juli 2024 aanvullende middelen ter beschikking gesteld voor de Kaderrichtlijn Water (€ 2,3 miljoen voor actuele metingen in NV gebieden en projecten) en landbouw (€ 2 miljoen in de bestemmingsreserve). U wordt in het 1^e kwartaal van 2025 geïnformeerd over de programmering van projecten uit het maatregelenpakket en de verschillende dekkingsbronnen waaruit de projecten bekostigd worden.

Naast starten van de uitvoering van het Maatregelenpakket ZH-PLG gaan we het volgende doen:

1) Uitwerken van een gebiedsplan met partners per deelgebied: We gaan ons komend jaar samen met onze partners inzetten om vanuit de gebieden inzichtelijk te maken wat, aanvullend op het Maatregelenpakket ZH-PLG, mogelijk is in de gebieden en tegen welke randvoorwaarden. Op korte en langere termijn. Voor elk deelgebied resulteert dit eind 2025 in een gebiedsplan.

2) Ontwikkelen van kaderstellend beleid: Vanuit de provinciale taken en verantwoordelijkheden worden beleidsvoorstellen ontwikkeld voor de herziening 2025 van het Omgevingsbeleid. De beleidsvoorstellen zijn bedoeld om enerzijds duidelijkheid te geven aan gebiedspartijen met welke kaders zij in de toekomst te maken krijgen en anderzijds om te borgen dat er daadwerkelijk vooruitgang komt op doelrealisatie voor natuur, waterkwaliteit en klimaat. Dit is ook nodig voor onderbouwing in vergunningverlening.

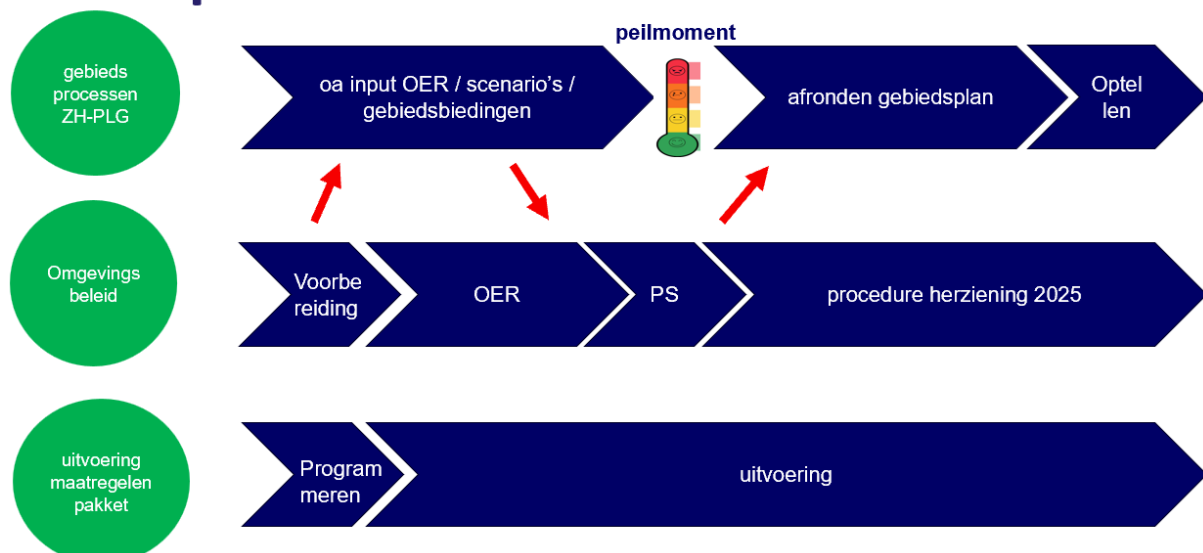
3) Toewerken naar geïntegreerde aanpak voor samenhang ruimtelijke puzzel en ZH-PLG opgave: In het vastgestelde Ruimtelijk Voorstel is opgenomen dat dit kader nader thematisch en gebiedsgericht wordt uitgewerkt. Dat vraagt om een integrale benadering over alle thema's heen en sluit aan bij de wens van onze partners om de opgaven van het ZH-PLG in samenhang op te pakken met het ruimtelijk voorstel.

Samenvattend ziet de aanpak in het overgangsjaar 2025 er als volgt uit:

- We geven samen met onze partners op korte termijn uitvoering aan de projecten/maatregelen met de middelen die door het Rijk en Provinciale Staten beschikbaar gesteld zijn.
- Voor elk deelgebied ontwikkelen we samen met partners een gebiedsplan waarin komt te staan hoe de opgaven water, landbouw, stikstof, natuur en klimaat integraal kunnen worden opgepakt en welke randvoorwaarden daarvoor nodig zijn. In gebieden die zover zijn vormt een startbeslissing de basis voor het proces richting gebiedsplan. We vragen gebiedspartijen om een integraal gebiedsbod als input voor het gebiedsplan. Een eerste stap, zoals in bv. de Krimpenerwaard, kunnen sectorale biedingen zijn die later worden samengevoegd tot een integraal bod.
- We geven nadere bestuurlijke richting met ons provinciaal Omgevingsbeleid voor de thema's grondwaterstand veenweiden, boerenlandvogels, drukfactoren N2000, Kaderrichtlijn Water (KRW) en NH₃-reductie. In juli 2025 zullen GS op basis van de Omgevings Effectrapportage (OER) en input vanuit de gebieden een voorstel doen voor beleidskeuzes.
- We verkennen, zodra meer duidelijk is wat het Rijk aan generiek beleid gaat ontwikkelen en welke inzet het wil doen in gebieden, wat we met ons instrumentarium – aanvullend op de inzet van de gebieden – kunnen doen om de doelen te bereiken.
- We prioriteren waar we gebiedsgericht en waar we generiek doorgaan na het overbruggingsjaar 2025.
- De plicht voor het maken van een provinciaal programma landelijk gebied is komen te vervallen. We maken geen Ontwerp ZH-PLG. In plaats hiervan werken wij aan bovenstaande punten.

Hieronder is schematisch het procesontwerp 2025 weergegeven.

Hoofdprocessen 2025

In het vervolg van deze brief gaan we nader in op de veranderende Rijkscontext en de voorgestelde heroriëntatie op de aanpak.

Veranderde context: consequenties wegvallen Transitiefonds en het NPLG, nieuwe koers LVVN

In 2022 vroeg het Rijk provincies om gebiedsgericht uitwerking te geven aan opgaven op het gebied van landbouw, water, bodem, klimaat, stikstof en natuur. Zuid-Holland is toen gestart met gebiedsprocessen in drie kerngebieden en zestien deelgebieden, heeft in 2023 het Voorontwerp ZH-PLG vrijgegeven aan de Minister van LNV en heeft in 2024 €188 miljoen rijksmiddelen ontvangen voor het uitvoeren van projecten uit het Maatregelenpakket ZH-PLG.

Wegvallen Transitiefonds Landelijk Gebied en NPLG

Met het wegvallen van het NPLG en het Transitiefonds ligt er geen verplichting meer tot het opstellen van een provinciaal programma landelijk gebied (PPLG) en is het transitiefonds als financieringsbron voor de meerjarige aanpak komen te vervallen. Tegelijkertijd staan opgaven en doelen rond stikstof, klimaat, water en natuur overeind – sommigen met wettelijke termijnen:

- Vogel- en Habitatrictlijn (mijlpaal 2030 voor goede staat van instandhouding in 30% van het areaal);
- Stikstofreductie (74% van de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden onder de kritische depositiewaarde in 2035);
- Waterkwaliteit (kwaliteit grond- en oppervlaktewateren in 2027 op orde KRW).

Ook de afspraken zoals vastgelegd in het Natuurpact en het Klimaatakkoord zijn nog altijd van kracht.

Het ministerie van LVVN heeft de gevolgen van stoppen met het NPLG in beeld gebracht:

- Zonder alternatieve maatregelen zal Nederland niet voldoen aan (inter-)nationale wettelijke verplichtingen op het gebied van natuur, water en klimaat. Maatregelen voortkomend uit de NPLG-aanpak zouden doelmatig en efficiënt zijn en bijdragen aan meerdere doelen.
- Vanuit de Wet Stikstofreductie en natuurverbetering bestaat een verplichting om het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering te actualiseren. Naar aanleiding van de recente monitoringsgegevens en de kritische depositiewaarde (KDW) actualisatie is er op dit moment een verplichting tot actualisatie. Zonder NPLG zal de actualisatie separaat moeten worden uitgevoerd.
- De samenhang in het beleid en de voorspelbaarheid daarvan wordt verminderd. Het is aannemelijk dat dit leidt tot een verminderde kostenefficiëntie, ruimtelijke efficiëntie en het maakt de ontwikkeling van toekomstige agrarische bedrijfsmodellen voor de ondernemer onzekerder.
- De bestaande vastgestelde Rijksprogramma's (bijvoorbeeld programma stikstofreductie en natuurherstel, bossenstrategie, Natuurnetwerk Nederland, Programma Veenweide, Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW)) werken eigenstandig verder aan hun doelstellingen. De aangebrachte samenhang en kansen voor synergie verdwijnen. Rijk en regio vallen terug op bestaande interbestuurlijke afspraken hierover.

- De ruimtelijke gevolgen van de ontwikkelingen in het landelijk gebied worden minder expliciet. Richting andere ruimtevragers verzwakt dat de positie van landbouw en natuur.
- Toestemmingsverlening zal nog verder worden bemoeilijkt, omdat de maatregelen uit het NPLG zouden bijdragen aan het op termijn borgen van natuurbehoud en bijdragen aan de onderbouwing van vergunningen.

Koers LVVN in het Regeerprogramma

Dit kabinet slaat een nieuwe koers in het landelijk gebied in. Voedselzekerheid en innovatie van de land- en tuinbouw en visserij staan hierbij centraal. Boeren, vissers en tuinders krijgen de ruimte om te ondernemen en tegelijkertijd bij te dragen aan het halen van de verschillende doelen die de maatschappij van hen vraagt. Het Hoofdlijnenakkoord en Regeerprogramma geven het volgende mee:

- Sturen op doelen, niet op maatregelen;
- Ondernemersgericht vervolg: in stand houden €5 miljard voor o.a. innovatie in de agrarische sector, €500 miljoen per jaar voor agrarisch natuurbeheer;
- Middelen optimaal inzetten waar gebiedsspecifieke opgaven en uitdagingen voor de agrarische sector het grootste zijn – zoals in veenweidegebieden, rond kwetsbare Natura 2000-gebieden, in brede beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden. Hier neemt het Rijk de ruimtelijke regie vanuit een uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak;
- Doorgaan met het uitvoeren van de provinciale maatregelpakketten (€188 miljoen voor PZH).

Waarom doorgaan met het ZH-PLG

Een leefbaar en vitaal platteland is en blijft onze ambitie. De opgaven en doelen in het landelijk gebied blijven overeind en moeten we, ook met een koerswijziging van het Rijk, het hoofd bieden. Met het ZH-PLG is er een stevig fundament gelegd met partners wat heeft geleid tot goed en wederzijds begrip van de opgaven, functionerende netwerken en governance structuren. Dit biedt kansen om de nieuwe werkelijkheid samen een plek te gaan geven. Zonder maatregelen kan niet voldaan worden aan onze (inter)nationale wettelijke verplichtingen en bieden we nauwelijks oplossingen inzake stikstofruimte.

Met het ZH-PLG werken we niet sectoraal maar hebben we de basis gelegd om zowel in- als extern integraal aan de opgaven en doelen voor land- en tuinbouw, water, bodem, klimaat, stikstof en natuur te werken. Hiermee bewerkstelligen we een samenhangende aanpak in gebieden waarmee we effectiever zijn in ons doelbereik, in kosten en in ruimte met behoud voor de toekomst voor de land- en tuinbouw in Zuid-Holland.

Bij stapeling van doelen in een gebied moeten we toenemende regeldruk en tegenstrijdige regelgeving voorkomen. Daarnaast hebben we met het Maatregelenpakket ZH-PLG bewezen dat we met het ZH-PLG succesvol zijn richting Rijk. We hebben laten zien dat we met goede plannen/projecten rijksmiddelen naar ons toe kunnen krijgen. Dit blijven we doen.

Heroriëntatie op de aanpak

De koerswijziging van het Rijk vraagt wel om een heroriëntatie op onze aanpak. De aanpak van het ZH-PLG was tot dusver gericht op het behalen van alle doelen voor het gehele landelijk gebied met het oog op omvangrijke middelen vanuit het Transitiefonds. Dat vroeg om een sturingsmechanisme met een heldere fasering en duidelijke besluitvormingsmomenten gericht op forse financiële inzet en uitvoering inclusief bijhorende risicobeheersing en verantwoording.

Nu het perspectief op de omvangrijke middelen uit het Transitiefonds weg is, wordt onze slagkracht om op korte termijn doelen te halen kleiner en is zo'n 'zwaar' sturingsmechanisme niet meer passend. Vooruitlopend op deze verandering is er een landbouwkoers ontwikkeld.

Onderdeel van deze koers is een doordachte aanpak die inspeelt op de veranderende omstandigheden. In samenwerking met gebiedspartners zetten we, vanuit een aanpak van onderop, stappen om doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat te realiseren. PZH wordt daarbij zelf ook meer een vragende partij richting Rijk en Europa voor financiering. We hebben er alle belang bij om met onze partners te werken aan financierbare plannen om het doelbereik dichterbij te brengen.

Bovendien willen gebiedspartners – met name gemeenten – een meer integraal gesprek met de provincie voeren over de toekomst van het landelijk gebied. Ze willen ook praten over energie, wonen en werken. Dat geeft kansen om de energie in gebieden vast te houden én om te werken aan integrale, financierbare plannen. Dat vraagt van de provincie om actiever in te zetten op integraal gebiedsgericht werken.

In onze gebiedsgerichte aanpak van de afgelopen twee jaar hebben we geleerd dat een aanpak van onderop richting doelbereik wel vraagt dat de provincie, concreter dan nu, bestuurlijk richting geeft met provinciale kaders en instrumenten. Dat maakt dat de bestuurlijke strategie van PZH nu gericht is op het halen van doelen, door bottom-up gebiedsprocessen te continueren in combinatie met concretere provinciale beleidskaders en waar nodig de inzet van ons instrumentarium, denk hierbij aan een actief grondbeleid, of het subsidiëren van plannen en innovaties. Op deze manier willen we op hoofdlijnen meer richting gaan geven.

Contouren van de hernieuwde ZH-PLG aanpak

Vasthouden aan doelbereik met minder middelen vraagt om een andere tijdshorizon, en scherpere keuzes rond wat we wel en niet doen en hoe we dat doen. We brengen daarom focus aan en zetten in op:

1. Uitvoeren van de projecten uit het Maatregelenpakket ZH-PLG;
2. Beweging in de gebieden centraal: in alle (deel)gebieden zetten we in 2024/2025 op een gebiedsplan gebruik makend van o.a. gebiedsbiedingen;
3. Concretisering van beleidswijzigingen in de herziening Omgevingsbeleid 2025;
4. Een verkenning op de inzet van ons provinciaal instrumentarium (grond, juridisch) ten behoeve van doelbereik;
5. Lopende 2025 prioriteiten stellen: in welke gebieden gaan we gebiedsgericht of generiek verder?

1) Uitvoeren van de projecten uit het Maatregelenpakket ZH-PLG

We gaan aan de slag met de uitvoering van de projecten in de gebieden. Het gaat daarbij om de projecten uit het Maatregelenpakket ZH-PLG die worden betaald vanuit de € 188 mln. die we van LVVN hebben ontvangen, uit aanvullende provinciale middelen of andere dekkingsbronnen die we kunnen vinden. Op 5 november hebben GS het afwegingskader projecten ZH-PLG vastgesteld, u heeft hierover een brief van GS ontvangen. Daarin is ook het vervolg op hoofdlijnen geschetst. Besluitvorming over de programmering van de projecten is vooralsnog in december 2024 voorzien. U wordt in het 1^e kwartaal 2025 per brief geïnformeerd over dit besluit.

2) Beweging in gebieden centraal

In de deelgebieden blijven we met onze partners toewerken naar een gebiedsplan. Daarbij is het de keuze van gebieden of zij van onderop met gebiedsbiedingen willen komen, of dat zij op een andere manier hun inzet kenbaar maken.

We geven meer ruimte voor maatwerk, maar houden vast aan de ingezette procesaanpak van het ZH-PLG waarin we de meerjarige aanpak in fases tot ontwikkeling brengen. Aan het einde van het overgangsjaar 2025 verwachten we in elk deelgebied de verkenningsfase af te kunnen ronden. Wij stellen voor het tot stand komen van een gebiedsplan procesmiddelen beschikbaar en continueren de inzet van provinciale gebiedsmanagers in het proces en de ondersteuning van regie- en werkgroepen. De door GS beschikbaar gestelde deelnamevergoeding (€200.000,- totaal beschikbaar) blijft inzetbaar binnen de daarvoor gestelde kaders tot en met 2025.

De processtructuur naar een gebiedsplan ziet er in 2025 als volgt uit:

- Aan het begin van de voorbereidingsfase, Q4 2024 zijn er vanuit PZH handreikingen voor gebiedsbiedingen (zie bijlage 1).
- Aan het einde van de voorbereidingsfase, eind Q1 2025, is helderheid over opgaven, mogelijke oplossingsrichtingen, begroting en samenwerking in de verkenningsfase. Gebiedspartners maken hierover onderling afspraken. Het is aan de gebieden zelf hoe zij deze afspraken noemen (Startbeslissing of anders).
- Eind Q2 2025 peilt PZH de voortgang van de ontwikkeling van het gebiedsplan.
- Aan het einde van verkenningsfase, eind Q4 2025, ligt er in ieder gebied een gebiedsplan, al dan niet op basis van gebiedsbiedingen. De gebiedsplannen geven inzicht in wat, op welke termijn, tegen welke randvoorwaarden aan doelbereik gerealiseerd kan worden. Voor die doelen waar de provincie een heldere wettelijke en/of bestuurlijke verantwoordelijkheid heeft (Kaderrichtlijn Water, klimaatakkoord, Vogel- en Habitatrichtlijn) toetsen we of de plannen voldoende perspectief bieden op doelbereik. Indien er, op de schaal van Zuid-Holland, onvoldoende doelbereik is zullen we de gebiedsplannen moeten aanscherpen. Op basis van de gebiedsplannen gaan we met onder andere het Rijk, gemeenten en waterschappen in gesprek om de condities voor de uitvoering op orde te brengen, afspraken te maken over de fasering of over de inzet van ander (niet financieel) instrumentarium. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het sturen via instellen van omgevingswaarden.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Hieronder gaan we kort in op het gebiedsplan en gebiedsbiedingen.

Gebiedsplan

We maken met onze partners een gebiedsplan per deelgebied dat aansluit op beschikbare Rijksfondsen (eenmalige investeringen / extra middelen ecosysteemdiensten), en naar waarschijnlijkheid minder omvangrijke provinciale/Europese fondsen en inzet van provinciale/rijksgronden. Gebiedsplannen omvatten een analyse van de opgaven (0-situatie, startpunt), een gedeeld toekomstbeeld over de lange termijn toekomst van het gebied (waardevrij) en uitvoeringsmaatregelen met bijbehorende business case (aandeel in doelbereik).

In het gebiedsplan worden drie categorieën uitvoeringsmaatregelen uitgewerkt:

- Wat kunnen gebiedspartners volledig vrijwillig zélf al doen op basis van beschikbare middelen (bijvoorbeeld voer-management maatregelen, toepassen innovaties, groenblauwe dooradering, boerenlandvogels etc.);
- Wat zijn maatregelen die weinig kosten of met lichte hulp, bijvoorbeeld door het wegnemen van barrières in regelgeving, het uitvoeren van onderzoek etc., tot uitvoering kunnen komen;
- Welke ingrijpende, complexe of dure maatregelen in het gebied zijn relevant voor de opgaven en het toekomstperspectief van het gebied.

Gebiedsbiedingen

Gebiedsbiedingen dienen als input voor het uiteindelijke gebiedsplan. Het staat gebiedspartners vrij om een gebiedsbod in te dienen, met daarin een eigen visie op de oplossingsrichtingen voor de opgaven in een gebied. De provincie geeft vooraf duidelijkheid over de spelregels waarop gebiedsbiedingen ontwikkeld kunnen worden. Samen met gebiedspartners combineert en integreert de provincie biedingen in een uiteindelijk Gebiedsplan. In bijlage 1 zijn spelregels voor gebiedsbiedingen opgenomen. Deze spelregels zijn bewust niet al te dichtgetimmerd omdat we de energie op gebiedsbiedingen en het bottom-up karakter ervan dan mogelijk verliezen.

Peilstok doelbereik

Medio 2025 peilt de provincie in de deelgebieden waar we staan in het proces en wat de verwachting is van uitwerkingsniveau van het gebiedsplan eind 2025. Op basis daarvan kunnen we als provincie bepalen of bijsturing op het te ontwikkelen gebiedsplan nodig is. Daarnaast geeft het de provincie inzicht of de inzet van aanvullend instrumentarium nodig is.

3) *Herziening Omgevingsbeleid 2025: concretiseren beleidsinzet op vijf onderwerpen*

Het is voor GS helder dat voor het halen van doelen concreter dan nu richting moet worden gegeven met beleidskeuzes in het Omgevingsbeleid. Kaders zijn nodig om een gebiedsaanpak van onderop ook daadwerkelijk bij te laten dragen aan de integrale opgaven. Daarom gaan GS gericht op vijf onderwerpen uit de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingseffectrapport (OER) herziening Omgevingsbeleid 2025 alternatieven verkennen, deze staan hieronder opgesomd. Ook geeft de provincie concreet invulling aan het beleidsthema landbouw met een landbouwkoers.

- Verhogen grondwaterstand veenweiden
- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Boerenlandvogels
- Drukfactoren Natura 2000-gebieden
- Emissieplafond ammoniak

De OER vormt de beredeneerde onderbouwing voor de bestuurlijke besluitvorming. In de uitwerking van de alternatieven wordt de maximale reikwijdte verkend. Dus alternatieven die ver en minder ver gaan.

Voor de herziening van het Omgevingsbeleid 2025 geldt het voornemen om medio 2025 de ontwerp-herziening en de OER in GS worden besproken. Hierna volgt een ter inzageperiode van september/oktober 2025. Dit moet leiden tot vaststelling van de herziening 2025 door GS begin 2026. Hierna kan het vastgesteld worden door PS.

Daarmee zijn we er echter nog niet in de zin van doelbereik; versteviging in ons provinciaal instrumentarium is zeer waarschijnlijk nodig om het doelbereik te bekrachtigen en te borgen. Daarvoor starten we een verkenning op de inzet van ons provinciaal instrumentarium.

4) *Verkenning inzet provinciaal instrumentarium (grond, juridisch) ten behoeve van doelbereik*

Om scherp te krijgen met welk provinciaal instrumentarium we het doelbereik dichterbij kunnen brengen starten we binnen PZH een verkenning met name gericht op ons grond- en juridisch instrumentarium in aanvulling op de schaarse financiële middelen die we hebben.

Het grondinstrumentarium biedt mogelijkheden om gronden te verwerven, te ruilen en te beheren en zo doelstellingen van de gebiedsplannen te realiseren. Voor het dichterbij brengen van het doelbereik zijn in juridische zin de instrumenten uit de Omgevingswet (Ow) relevant. De instrumenten uit de Ow bieden mogelijkheden om aan bestaand toegestaan gebruik nieuwe voorwaarden te verbinden of te beëindigen. In vergelijking met de wettelijke kaders zoals die tot 1 januari 2024 golden (o.a. Wro, Wet Milieubeheer, Waterwet en Natuurbeschermingswet) biedt het instrumentarium onder de Omgevingswet aanzienlijk meer mogelijkheden om het doelbereik te bekrachtigen en te borgen.

5) *Lopende 2025 prioriteiten stellen in/tussen gebiedsprocessen*

De gebiedsprocessen vragen van zowel de provincie als onze partners veel tijd en energie. Zoals eerder aangegeven willen we voor elk deelgebied uiterlijk eind 2025 een gebiedsplan opstellen. Hoe we daarna doorgaan is mede afhankelijk van de focus van het nieuwe kabinet en de mogelijkheden om met beperkte middelen (geld/mensen/instrumenten) gebiedspecifiek impact te maken. Ook bekijken we waar we met een generieke inzet juist impact kunnen maken. Bij voorkeur zijn er in de prioritaire deelgebieden (Rijks)middelen beschikbaar om – waar nodig – grotere systeemkeuzes te financieren. Als gaandeweg blijkt dat er noodzaak is om eerder te prioriteren zullen we dat doen. Dit hangt mede af van de mogelijkheden van inzet van ander instrumentarium dan geld om plannen te realiseren.

Afrondend

We werken inmiddels al ruim twee jaar samen met onze gebiedspartners samen aan de opgaven in het landelijk gebied. Deze samenwerking heeft geleid tot significante investeringen in onze gebiedsprocessen door alle betrokken partijen. De resultaten die geboekt zijn, zijn niet te onderschatten. Er is niet alleen meer integrale samenwerking ontstaan, maar ook een groter onderling begrip en een waardevolle uitwisseling van kennis. Met het vervolg van het ZH-PLG willen wij samen met onze gebiedspartners verder met de waardevolle samenwerking in het landelijk gebied.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff